

ефективності надкористувачів з врахуванням не тільки ставок провідних комерційних банків, але і ставки рефінансування Національного банку України. Такий підхід узгоджений із закордонною практикою встановлення процентних ставок – нижчий ставки прайм-рейт провідних банків, але вищий за ставку державних кредитів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, - Харків: Фоліо, 2005. – 222 с.
2. “Земельний кодекс України”, “Лісовий кодекс України”, “Кодекс України “Про надра”(станом на 15.03.2007 р.), - К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 240 с.
3. Калько А.Д. О захоронении радиоактивных отходов и уничтожении особо опасных токсичных материалов // Рівне: Вісник РДТУ.- 2001.-№4 (11). – С.14-25.
4. Разовский Ю.В. Горная рента. М.: Экономика, 2000. - 412 с.
5. Черней Э.И., Маланчук З.Р., Калько А.Д. и др. Закономерная связь между понятиями территория государственная и государственная граница. Открытие. Международная академия авторов научных открытий и изобретений. Приоритет от 18 июня 2002 г., № 265.

УДК 911.3: 330. 15(914.77)

Руденко С.В., Руденко В.П.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБЛАСТЕЙ ЗА НОВОЮ (2003 р.) СХЕМОЮ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ

Розкриваються результати перерахунку величини природно-ресурсного потенціалу 57 фізико-географічних областей, 14 країв, 3 підзон, 4 зон, 3 країн за новою (2003р.) схемою районування України, що здійснений у вартісних показниках 2004-2008 рр.

Re-estimation results for the nature-resource potential in 57 physic-geographical oblasts, 14 krays, 3 sub-zones, 4 zones and 3 countries of Ukraine are disclosed according to new (2003) scheme of zoning. Said re-estimation was carried out in value indices as for 2004 – 2008.

Вступ. Постановка проблеми. Збалансований розвиток природокористування України повинен базуватись на ландшафтно-генетичному принципі, що лежить в основі фізико-географічного районування. В свою чергу, дослідження проблем ландшафтного різноманіття потребує пізнання і кількісної, зокрема вартісної, оцінки природно-ресурсного потенціалу (ПРП) природних регіонів держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певний досвід такої оцінки ПРП природних регіонів уже нагромаджений на кафедрі економічної географії та екологічного менеджменту ЧНУ ім. Ю. Федьковича [2].

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Однак, завданнями нинішнього етапу досліджень є, з одного боку, вартісна переоцінка (індексація) величини ПРП природних регіонів, а з другого боку, проведення такої оцінки за новою (2003 р.) уточненою схемою фізико-географічного районування України [3]. Реалізація цих завдань є метою даної публікації. Зауважимо при цьому, що розробка нової уточненої схеми фізико-географічного районування України здійснена під керівництвом незабутнього О.М. Маринича і стала його лебединою піснею.

Виклад основного матеріалу. Методика досліджень. В основу сучасної індексації оцінки ПРП природних регіонів України покладений методичний підхід академіка І.Юхновського та к.е.н. Г. Лободи, що ґрунтується на природній врожайності українських земель, тобто врожайності, яку можна одержати за умов дотримання сівозміни культур та застосування комплексу робіт лише з механічного обробітку ґрунту без додавання добрив [4, с. 7]. Реалізація цього положення дозволила нам обґрунтувати методику індексації кадастрових цін на природні ресурси 90-х років ХХ ст. в Україні до їх нинішнього рівня, що базується на співвідношенні в 2004-2008 рр. американського долара до української гривні (1 до 5). Цей підхід покладений нами в основу перерахунку оцінки величини ПРП природних регіонів України, виконаної на кафедрі економічної географії та екологічного менеджменту ЧНУ ім. Ю. Федьковича у 2001 р., в сучасну (2004-2008 рр.) оцінку природно-ресурсного потенціалу регіону [1].

На другому етапі робіт нами розраховувалась величина ПРП природних регіонів за новою схемою фізико-географічного районування України (2003 р.) [3]. Для цього картосхема нових фізико-географічних регіонів накладалась на карту ПРП держави в розрізі адміністративних районів. Величина ПРП фізико-географічних районів, межі яких розчленовували той чи інший адміністративний район, визначалась методом палетки за картограмами територіальної густоти потенціалу кожного виду природного ресурсу.

Обговорення результатів. В табл. 1 приведені показники оцінки ПРП 57 фізико-географічних областей, 14 країв, 3 підзон, 4 зон, 3 країн. Основна увага сконцентрована нами на такій важливій об'єктивно існуючій регіональній азональній ландшафтній одиниці, якою є фізико-географічна область. Кожна з таких областей відрізняється структурою видів ландшафтів. Мені фізико-географічних областей, як відомо, фіксують їх приуроченість до тектонічних структур; положення над рівнем моря; ступінь розчленування поверхні; склад гірських порід; поширення певних фізико-географічних процесів.

Як видно з оцінкових матеріалів, до десяти найбільших за величиною ПРП фізико-географічних областей України відносяться: 1) Донецька височинна область Донецького краю; 2) Південно-придніпровська схилово-височинна область Дністровсько-Дніпровського краю; 3) Старобільська схилово-височинна область Задонецько-Донського краю; 4) Орільсько-Самарська низовинна область Лівобережно-Дніпровсько-Приазовського

Табл. 1 Природно-ресурсний потенціал фізико-географічних регіонів України (у цінах 2004-2008 рр.)

Фізико-географічний регіон	Потенціал ресурсів, млрд.грн.						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природних рекреаційних	інтегральний
1	2	3	4	5	6	7	8
Східно-Європейська рівнина	74,154	29,605	114,302	7,83	1,254	20,235	247,38
Зона мішаних лісів	1,168	5,049	12,475	3,44	0,156	2,715	25,003
Поліський край	1,168	5,049	12,475	3,44	0,156	2,715	25,003
I. Область Волинського Полісся	0,202	1,029	2,254	1,154	0,025	0,481	5,145
II. Область Малеого Полісся	0,167	0,365	1,505	0,249	0,009	0,216	2,511
III. Область Житомирського Полісся	0,335	1,204	3,14	0,87	0,051	0,384	5,984
IV. Область Київського Полісся	0,199	0,634	1,293	0,444	0,011	0,572	3,153
V. Область Чернігівського Полісся	0,192	1,373	2,914	0,395	0,042	0,952	5,868
VI. Область Новгород-Сіверського Полісся	0,073	0,444	1,369	0,328	0,018	0,11	2,342
Зона широколистяних лісів	1,599	3,269	14,097	1,136	0,08	2,022	22,203
Західно-Український край	1,599	3,269	14,097	1,136	0,08	2,022	22,203
VII. Волинська височинна область	0,302	0,471	2,449	0,269	0,02	0,288	3,799
VIII. Розтоцько-Опільська горбогірна область	0,861	0,738	1,506	0,337	0,007	0,583	4,032
IX. Західно-Подільська височинна область	0,103	0,748	2,975	0,19	0,009	0,306	4,331
X. Середньоподільська височинна область	0,146	0,953	4,97	0,22	0,037	0,404	6,73
XI. Прут-Дністровська височинна область	0,187	0,359	2,197	0,12	0,007	0,441	3,311
Лісостепова зона	4,212	7,134	41,548	2,324	0,466	5,209	60,893
Подільсько-Придніпровський край	1,499	3,319	22,792	1,23	0,21	2,288	31,338
XII. Північно-Західна Придніпровська височинна область	0,084	0,449	2,233	0,085	0,019	0,214	3,084
XIII. Північно-Східна Придніпровська височинна область	0,152	0,383	3,059	0,185	0,046	0,358	4,183
XIV. Київська височинна область	0,115	0,371	1,84	0,121	0,011	0,448	2,906
XV. Придніпровсько-Східно-Подільська височинна область	0,066	0,188	2,276	0,088	0,011	0,11	2,739
XVI. Середньобузька височинна область	0,087	0,538	2,928	0,208	0,018	0,334	4,113
XVII. Центральнопридніпровська височинна область	0,44	0,84	4,282	0,299	0,046	0,444	6,351
XVIII. Південно-Подільська височинна область	0,087	0,149	2,606	0,129	0,028	0,151	3,15
XIX. Південно-Придніпровська височинна область	0,468	0,401	3,568	0,115	0,031	0,229	4,812
Лівобережно-Дніпровський край	2,012	2,699	14,064	0,647	0,203	1,428	21,053
XX. Північно-Придніпровська терасова низовинна область	0,31	0,743	4,208	0,152	0,051	0,591	6,055
XXI. Північно-Полтавська височинна область	0,802	0,844	5,369	0,251	0,074	0,433	7,773

1	2	3	4	5	6	7	8
XXII. Східно-Полтавська височинна область	0,317	0,914	2,664	0,201	0,055	0,287	4,438
XXIII. Південно-Придніпровська терасова низовинна область	0,583	0,198	1,823	0,043	0,023	0,117	2,787
Східно-Український край	0,701	1,116	4,692	0,447	0,053	1,493	8,502
XXIV. Сумська схилово-височинна область	0,09	0,419	1,907	0,236	0,028	0,214	2,894
XXV. Харківська схилово-височинна область	0,611	0,697	2,785	0,211	0,025	1,279	5,608
Степова зона	67,175	14,153	46,182	0,93	0,552	10,289	139,281
Північностепова підзона	64,509	7,161	28,711	0,742	0,381	6,148	107,652
Дністровсько-Дніпровський край	10,57	2,089	10,749	0,093	0,118	1,789	25,408
XXVI. Південно-Молдавський схилово-височинна область	0,004	0,154	1,98	0,007	0,008	0,164	2,317
XXVII. Південно-Подільська схилово-височинна область	0,068	0,357	2,221	0,018	0,021	0,268	2,953
XXVIII. Південно-Придніпровська схилово-височинна область	10,498	1,578	6,548	0,068	0,089	1,357	20,138
Лівобережно-Дніпровсько-Приазовський край	13,646	2,511	9,833	0,233	0,131	1,926	28,28
XXIX. Орільсько-Самарська низовинна область	8,838	0,987	4,195	0,152	0,056	0,714	14,942
XXX. Кізьсько-Ялпська низовинна область	4	1,181	3,48	0,043	0,048	0,485	9,237
XXXI. Приазовська височинна область	0,471	0,242	1,501	0,028	0,014	0,314	2,57
XXXII. Приазовська низовинна область	0,337	0,101	0,657	0,01	0,013	0,413	1,531
Донецький край	30,426	1,534	4,972	0,193	0,046	1,446	38,617
XXXIII. Західно-Донецька схилово-височинна область	10,453	0,539	3,023	0,111	0,031	0,594	14,751
XXXIV. Донецька височинна область	19,973	0,995	1,949	0,082	0,015	0,852	23,866
Запонецько-Донський край	9,867	1,027	3,157	0,223	0,086	0,987	15,347
XXXV. Старобільська схилово-височинна область	9,867	1,027	3,157	0,223	0,086	0,987	15,347
Середньостепова підзона	1,259	2,346	8,4	0,058	0,067	1,412	13,542
Причорноморський край	1,259	2,346	8,4	0,058	0,067	1,412	13,542
XXXVI. Дністровсько-Причорноморська низовинна область	0,011	0,387	1,48	0,007	0,008	0,147	2,04
XXXVII. Дністровсько-Бузька низовинна область	0,053	0,222	1,284	0,007	0,007	0,846	2,419
XXXVIII. Бузько-Дніпровська низовинна область	0,312	0,933	3,098	0,017	0,028	0,122	4,51
XXXIX. Дніпровсько-Молочанська низовинна область	0,304	0,718	1,573	0,015	0,017	0,067	2,694
XI. Західно-Приазовська схилово-височинна область	0,579	0,086	0,965	0,012	0,007	0,23	1,879
Південностепова (сухостепова) підзона	1,407	4,646	9,071	0,13	0,104	2,729	18,087
Причорноморсько-Приазовський край	0,221	1,891	4,506	0,081	0,055	0,802	7,556
XLI. Нижньобузько-Дніпровська низовинна область	0,132	0,707	0,916	0,014	0,006	0,271	2,046
XLII. Нижньодніпровська терасово-дельтова низовинна область	0,038	0,322	1,169	0,053	0,015	0,164	1,761
XLIII. Присивасько-Приазовська низовинна обл.	0,051	0,862	2,421	0,014	0,034	0,367	3,749

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Кримський степовий край	1,186	2,755	4,565	0,049	0,049	1,927	10,531
<i>XLIV. Присивасько-Кримська низовинна область</i>	0,241	1,107	1,255	0,002	0,015	0,493	3,083
<i>XLV. Тарханкутська височинна область</i>	0,039	0,491	1,516	0,001	0,011	0,42	2,478
<i>XLVI. Центральнокримська височинна область</i>	0,189	1,118	1,506	0,044	0,02	0,903	3,78
<i>XLVII. Керченсько-горбисто-пяскова область</i>	0,717	0,039	0,318	0,002	0,003	0,111	1,19
Кримські гори	0,489	0,408	1,739	0,243	0,008	2,129	5,016
Кримський гірський край	0,489	0,408	1,739	0,243	0,008	2,129	5,016
<i>I. Передгірно-Кримська область</i>	0,222	0,179	0,707	0,101	0,003	1,029	2,241
<i>II. Гірсько-Кримська область</i>	0,234	0,175	0,71	0,104	0,002	0,722	1,947
<i>III. Південнобережно-Кримська область</i>	0,033	0,054	0,322	0,038	0,003	0,378	0,828
Карпати	1,581	5,261	3,691	3,176	0,016	3,643	17,368
Українські Карпати	1,581	5,261	3,691	3,176	0,016	3,643	17,368
<i>I. Передкарпатська височинна область</i>	0,904	1,52	1,818	0,998	0,008	1,128	6,376
<i>II. Зовнішньо-Карпатська область</i>	0,424	1,193	0,37	0,734	0,002	0,445	3,168
<i>III. Вододільно-Верховинська область</i>	0,055	0,919	0,142	0,483	0,001	0,387	1,987
<i>IV. Полонинсько-Чорногірська область</i>	0,037	0,705	0,158	0,49	0,001	0,483	1,874
<i>V. Мармароська область</i>		0,104	0,007	0,073		0,043	0,227
<i>VI. Вулканічно-міжгірно-улоговинна область</i>	0,066	0,549	0,521	0,306	0,002	0,663	2,107
<i>VII. Закарпатська низовинна область</i>	0,095	0,271	0,675	0,092	0,002	0,494	1,629
Україна	76,224	35,274	119,732	11,249	1,278	26,007	269,764

краю; 5) Західно-Донецька схилово-височинна область Донецького краю; 6) Кінсько-Ялинська низовинна область; 7) Північно-Полтавська височинна область; 8) Середньоподільська височинна область; 9) Передкарпатська височинна область; 10) Центральнопридніпровська височинна область. Вони зосереджують близько $\frac{1}{2}$ потенціалу всіх природних ресурсів України (46,5 %). Найменшими за величиною ПРП є: Мармароська область Українських Карпат; Південнобережно-Кримська область Кримських гір; Керченська горбисто-пасмова область Кримського степового краю.

Висновки і перспективи подальших розвідок. 1. Найбагатші за величиною ПРП фізико-географічні області, як правило, характеризуються мінерально-земельними та земельно-водними природно-ресурсними комплексами.

2. Перерахунок величини ПРП фізико-географічних регіонів України за новою схемою районування та її індексація у цінах 2004-2008 рр. створюють передумови, з одного боку, для пізнання структури, різноманітності ландшафтних комплексів, а з другого боку, розкривають широкі перспективи для застосування картографічного методу дослідження природних продуктивних сил ландшафтів кожного регіону.

Список використаних джерел:

1. Руденко В. П. Вартісна оцінка природно-ресурсного потенціалу України в сучасних умовах суспільного розвитку / В.П. Руденко // Укр. геогр. журнал. – 2009. – № 4. – С 25-27.
2. Руденко В.П. Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України / Руденко В.П., Вацеба В.Я., Соловей Т.В. –Чернівці: Рута, 2001. – 268 с.
3. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О.М. Маринич, Г.О. Пархоменко, О.М. Петренко, П.Г. Шищенко // Укр. геогр. журнал. – 2003. – № 1. – С 16-20.
4. Юхновський І. Ціна землі / І.Юхновський, Г.Лобода // Урядовий кур'єр. – 2002. – 11 червня. – №105. – С. 7.

УДК 911.3

Свірчевська Ю.А, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В статті розглядається проблема впливу на розвиток економіки і стан енергетичної безпеки держави неефективного використання енергоносіїв та окреслюються основні напрямки політики енергозбереження.

The problem of influence of inefficient usage of energy resources on Ukrainian economy development and energy safety caused is disclosed. The basic directions of energy efficiency policy are declared.

Вступ. Постановка проблеми. Вироблена енергія споживається дуже нерівномірно в різних країнах світу: 33% (майже 2 млрд. найбідніших людей) споживають її менше 1%; 45% (2,7 млрд. бідних людей) – 13%, зате 22% (1,3

Економічна та соціальна географія: Наук. зб. / [Ред. кол.: С. І. Ішук (відп. ред.) та ін.] - 2010. - Вип. 61. - 238 с.

У збірнику висвітлено актуальні питання теорії, методології й методики сучасної суспільної географії, особливості демографічної ситуації в різних регіонах України, функціонування міжгалузевих та територіально-виробничих комплексів, розробки територіальних екологічних відносин та регіональних аспектів розвитку продуктивних сил України.

Для наукових працівників, викладачів вузів, аспірантів, студентів, працівників планово-прогнозних органів.

Редакційна колегія: С. І. Ішук, д-р геогр. наук, проф. (відп. ред.); Я. Б. Олійник, член кор. АПН України, д-р екон. наук, проф. (заст. відп. ред.); М. Д. Пістун, д-р геогр. наук, проф.; П. Г. Шищенко, член кор. АПН України, д-р геогр. наук, проф.; К. В. Мезенцев, д-р геогр. наук, проф.; А. В. Степаненко, д-р геогр. наук, проф.; М. І. Фашевський, д-р геогр. наук, проф.; В. В. Загородній, к-т геогр. наук, проф.; О. В. Гладкий, к-т геогр. наук, доцент. (відп. секр.).

Адреса редакційної колегії: м. Київ, МСП-680, проспект Академіка Глушкова, 2, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, географічний факультет, кафедра економічної та соціальної географії, тел. 521-32-04, 521-32-24

Автори опублікованих статей несуть повну відповідальність за оригінальність публікованих творів і захист прав інтелектуальної власності на твір (ст. 14 та 15 Закону України „Про авторське право та суміжні права”, Кримінальний Кодекс України, ст. 176 та Кодекс України про адміністративні правопорушення, ст. 51²), за підбір і точність наведених фактів, цифр, цитат, географічних назв, власних імен людей, повноту і достовірність наведених матеріалів, посилань на літературні джерела та інших відомостей. Статті подаються в авторській редакції. Редакційна колегія збірника може не поділяти думку різних авторів та не несе відповідальності за зміст статей.

© Київський національний
університет імені Тараса
Шевченка, 2010